

Vývoj systému a forem přípravy mládeže pro dělnická povolání

(Pojetí řešení úkolu RŠ 10/02)

Ing. ZDENĚK ZAJÍČEK,
PhDr. VLADIMÍR AULEHLA

Výzkumný ústav odborného školství Praha

ÚVOD

Usnesení přijatá v oblasti školské politiky po XV. sjezdu KSČ vytyčují zcela konkrétně program dalšího rozvoje výchovy a vzdělávání mládeže pro dělnická povolání v období sedmdesátých a osmdesátých let. Z toho vyplývají úkoly jak praktické, tak teoretické povahy.

V současné době jsou v praxi realizovány změny v systému přípravy mládeže pro dělnická povolání a je postupně zaváděna nová soustava oborů přípravy, která v podstatě vychází ze Zásad obsahové a organizační přestavby přípravy mládeže pro dělnická povolání schválených v roce 1973.

Soustava oborů přípravy, tj. forem její vnější organizace, vytváří organizační rámec žádoucího fungování celého systému přípravy a zároveň odráží její celkový obsah.

Jako celek je tato soustava výsledkem vědeckovýzkumné práce vykonané ve VÚOŠ, zejména v období let 1971—1975.¹⁾ Svým pojetím, obsahem i organizačními formami odráží současnou společenskou potřebu přípravy mládeže pro dělnickou práci, požadavky na třídní, politické uvědomění, vzdělanost a kulturní úroveň kvalifikovaných dělníků.

V přípravném období přestavby bylo možno nově zaváděné formy přípravy zdůvodnit převážně pouze teoreticky. Nebylo možno z důvodů časových, ale i jiných experimentálně ověřit jejich fungování v potřebně širí.

Návrh nové soustavy oborů přípravy byl opřen o výsledky teoretických prací

¹⁾ Výsledky této práce obsahují zejména tyto studie:

Zajíček, Z., aj.: *Úvodní studie k návrhu nového systému přípravy pro dělnické a obdobné profese v ČSSR*. Praha, VÚOŠ 1973.

Aulehla, V.: *Formy přípravy mládeže pro dělnická povolání*. Olomouc, VÚOŠ (v tisku).

Štumpfová, M., Kodýtek, A.: *Teorie soustavy učebních oborů*. Praha, VÚOŠ 1977.

Zajíček, Z., Aulehla, V.: *Jednotná soustava oborů přípravy mládeže pro dělnická povolání*. Praha, VÚOŠ 1976 (rukopis).

a o rozsáhlý empirický výzkum dělnických činností prakticky ve všech odvětvích národního hospodářství.²⁾

Obsah a charakter dělnické práce se však velmi rychle vyvíjí a řadu determinacích faktorů, působících na přípravu dělníků především z ekonomické oblasti, nebylo možno dostatečně prozkoumat v žádoucí hloubce a rozsahu. Totéž lze konstatovat o řadě faktorů politických a pedagogických, které zahrnuje projekt dalšího rozvoje československé výchovně vzdělávací soustavy.

Z těchto důvodů je žádoucí hlubší funkční a vztahové osvětlení hlavních faktorů, které determinují přípravu mládeže pro dělnická povolání. To se týká dalšího zkoumání problematiky cílů a obsahu přípravy, ale zejména i forem přípravy.

Hlubší poznání v tomto smyslu umožní nalézt přesnější kritéria pro verifikaci nově zaváděné jednotné soustavy forem vnější organizace přípravy z hlediska jejich žádoucích funkcí a jejího dalšího vývoje.

V rámci hlavního úkolu RŠ 10 Teoretické problémy a úkoly dalšího rozvoje výchovy a vzdělávání mládeže pro dělnická povolání je začleněn úkol RŠ 10/02 Perspektivní vývoj systémů a forem přípravy mládeže pro dělnická povolání.

Programem tohoto dílčího úkolu je výzkum oborové struktury přípravy jako stěžejního prvku systému výchovy a vzdělávání mládeže připravující se pro dělnická povolání. Výzkum směřuje k adekvátnějšímu řešení těch forem přípravy, které představují zásadní inovaci a v současnosti se jeví jako nejproblematictější.

AKTUÁLNOST ŘEŠENÍ VÝZKUMNÉHO ÚKOLU

Prognózy vyslovené na XV. sjezdu KSČ jednoznačně konstatují, že rozvoj naší společnosti se bude stále více utvářet pod vlivem vědeckotechnické revoluce. Základem veškerého vývoje v socialistické společnosti je materiální výroba. Proces přeměn nastává především v materiální výrobě aplikací vědy v technice a v technologii s tím důsledkem, že se revolučně mění povaha a struktura výrobních sil. Obecnou zákonitostí tohoto procesu je nahrazování některých výrobních funkcí člověka technickými prostředky. Tato skutečnost v našich společenských podmínkách má i hluboký smysl sociální. Člověk je postupně osvobozován od bezprostředních více či méně jednoduchých a namáhavých výrobních činností. Novým obsahem jeho práce se stávají složité činnosti spojené s rozvojem a aplikací vědy. To je v přímé souvislosti s nezbytnou vzdělanostní úrovní pracujících.

Rozvoj vědy a techniky a aplikace jejich výsledků v praxi se stává jedním z klíčových problémů současného společenského vývoje. Limitujícím faktorem je osvojení a realizace výsledků výzkumu a vývoje ve vlastním výrobním procesu. Z toho vyplývá významný celospolečenský úkol, tj. plně si osvojit proces přeměn, aby mohlo být využito všech možností, které vědeckotechnická revoluce v našich socialistických podmínkách poskytuje. Z toho vyplývá i strategický cíl celého systému přípravy mládeže pro dělnická povolání, tj. přispět k vytváření podmínek pro realizaci podstatných revolučních změn ve výrobních silách v 80. letech.

²⁾ Teoretické problémy a úkoly dalšího rozvoje výchovy a vzdělávání mládeže pro dělnická povolání. Úvodní projekt RŠ 10. Praha, VÚOŠ 1976, s. 7.

Obnovování a modernizování základních fondů a racionalizace výroby i služeb, dále vývoj demografické situace v období příštích patnácti let i celospolečenské zájmy sociálně politické musí najít bezprostřední odraz v kvalitativně změněném obsahu faktické kvalifikace pracovníků všech kategorií. Z těchto hledisek má významnou roli obsah a úroveň vzdělání pracujících.

Přijátý program dalšího rozvoje československé výchovně vzdělávací soustavy počítá s postupnou realizací obsahových a organizačních změn. V oblasti přípravy mládeže pro dělnická povolání budou uskutečněny zásadní změny v pěti etapách do roku 1982. Začátkem 80. let začne celý systém přípravy dělníků plnit vcelku ty funkce, které jsou programem určeny. To znamená, že nelze počítat s tím, že by se v průběhu 80. let podstatně změnily hlavní principy a zásady tohoto programu.

Prvním úkolem při řešení problému přípravy mládeže pro dělnická povolání bylo vypracování koncepce celkové funkce systému přípravy a objasnění její determinace vnějšími faktory v souladu se společenskými potřebami. To bylo těžištěm teoretických prací v uplynulé etapě. Závěry, k nimž teoretické zkoumání dospělo, mají dlouhodobější platnost, tj. i pro léta osmdesátá.

Jinak je nutno ovšem chápat konkrétní řešení dílčích prvků a vztahů v celé struktuře přípravy.

Cíle, obsah i prostředky, tj. i formy přípravy mládeže pro dělnická povolání, jsou výrazně determinovány obsahem a úrovní dělnických kvalifikací. Z toho důvodu má funkce a charakter každé formy přípravy rozhodující význam nejen pro vznik počáteční nominální kvalifikace mladých dělníků, ale i pro postupné formování jejich faktické kvalifikace v průběhu celého produktivního věku.

Základním funkčním tvarem systému přípravy je nesporně obor přípravy, který je charakteristický specifickým obsahem, specifickou uspořádaností obsahu a specifickými podmínkami realizace. Obory přípravy jsou méně stabilní než teoretická koncepce soustavy oborů a systému přípravy jako celku.

V tomto smyslu vyvstávají při řešení konkrétních funkčních tvarů systému dva základní problémy. Prvním problémem je adekvátnost konkrétního funkčního tvaru k celkové teoretické koncepci systému přípravy z hlediska postulovaných funkcí. Druhým problémem je adekvátnost konkrétního funkčního tvaru k současným a budoucím potřebám praxe. Oba problémy je nutno zkoumat v dialektické jednotě daleko důsledněji a komplexněji, než bylo možno v podmínkách uplynulé etapy jejich řešení.

Z hlediska společenských potřeb je řešení uvedených problémů významným úkolem pedagogické teorie. Důležitou součástí řešení je odhalování kauzálních závislostí jevů v oblasti dělnické práce, které jakýmkoliv způsobem determinují přípravu mládeže pro dělnická povolání, a jejich explikace. Jeví se jako naléhavé vypracování teoretické syntézy, která postihne zkoumaný problém globálně, včetně jeho vývojových tendencí.

Nezbytnost soustavného zkoumání souladu forem přípravy mládeže pro dělnická povolání s potřebami v oblasti dělnické práce je dána politickoekonomickými závěry, ze kterých vychází směrnice hospodářského a sociálního rozvoje ČSSR v budoucích letech, jak ji formuloval XV. sjezd KSČ. Pro další hospodářský a sociální rozvoj se zdůrazňuje především nutnost výrazně pozvednout vědeckotechnickou úroveň ekonomiky, zvýšit efektivnost rozvoje a kvality výroby i veškeré práce a zabezpečit tak růst národního důchodu z více než 90 % růstem společenské produktivity práce. Toho je nutno dosáhnout lepším využitím základních, zejména strojních prostředků, výrazným zvýšením výroby a úrovně i množstvím

poskytovaných služeb, zvýšením kvality a inovace výrobků aj. To se neobejde bez přiměřené změny úrovně a charakteru kvalifikace dělníků.

PROBLEMATIKA A CÍLE VÝZKUMNÉHO ÚKOLU

Hlavním směrným cílem řešení je verifikace funkce a obsahové i organizační struktury těch oborů přípravy, které z těchto hledisek představují zásadní inovaci nebo se jeví jako problematické, nalezení adekvátnějších řešení pro jejich realizaci v daných společenských podmínkách. Bude vypracován model soustavy oborů přípravy odpovídající sociálně ekonomickému vývoji v období let osmdesátých.

Ke konečnému řešení se dospěje odhalením a objasněním hlavních determinacích faktorů a mechanismu jejich působení na obsah systému a na formy přípravy mládeže pro dělnická povolání.

Řešení otázek vzdělávání v podmínkách budování rozvinuté socialistické společnosti je velmi složitým úkolem, protože jde o významné funkce části společenské nadstavby. Další vzestup a úroveň ekonomiky závisí ve smyslu prohlášení vlády ČSSR ze 14. 12. 1976 především na aplikaci vědeckých poznatků v materiální výrobě. To není myslitelné bez odpovídajícího kvalifikačního potenciálu všech pracovníků, ale zejména dělníků. Z tohoto hlediska se jeví úloha školského systému jako jednoznačně determinovaná pro další rozvoj socialistické společnosti jako velmi výrazná. Zkoumání žádoucích sociálních funkcí školského systému vyžaduje komplexní přístup.

Vzhledem k velké složitosti i vzhledem k tomu, že jednotlivé vzdělávací subsystémy mají vyhraněná funkční specifika, je nutný zároveň i diferencovaný přístup k řešení otázek těchto subsystémů. To se týká zejména oblasti vzdělávání mládeže pro technicko-hospodářská a dělnická povolání, která má výraznou vazbu na ekonomickou základnu společnosti. Svá vlastní specifika má v uvedeném smyslu i systém přípravy mládeže pro dělnická povolání.

Žádoucímú globálnímu pohledu na celkovou řešenou problematiku i respektování specifík dílčích problémů odpovídá struktura plánu vědeckovýzkumné činnosti VÚOŠ na léta 1976–1980.³⁾

Hranicí zkoumání úkolu RŠ 10/02 uvnitř systému přípravy je celkové funkční zaměření oborů přípravy a jejich uspořádání z hledisek výchovně vzdělávacích. Hranicí zkoumání vně systému přípravy bude odhalování a objasňování vztahů mezi oblastí dělnické práce a soustavou oborů přípravy mládeže pro dělnická povolání, tj. determinacích faktorů určujících strukturu žádoucích odborností a z toho hlediska i žádoucí funkce oborů přípravy. Nebude odhalována vlastní podstata změn v ekonomické struktuře týkajících se obsahu a charakteru dělnické práce.

OBSAHOVÉ VYMEZENÍ ŘEŠENÉHO ÚKOLU

Východiskem řešení forem vnější organizace přípravy mládeže pro dělnická povolání je didaktická analýza perspektivního charakteru, obsahu a podmínek dělnické práce. Z ní vyplývají důsledky pro globální charakter, obsah a podmínky přípravy. Dialektické sepětí obsahu a formy ve smyslu určenosti formy obsahem

³⁾ Plán vědeckovýzkumné činnosti VÚOŠ na léta 1976–1980. Praha, VÚOŠ 1976.

jinou možnost nepřipouští. Je však nutno vysvětlit, jak je chápán pojem obsah v rámci řešeného dílčího úkolu, zejména také proto, že řešením obsahové problematiky se zabývají i jiné dílčí úkoly hlavního úkolu RŠ 10.

Pojem obsah je jednou ze základních pedagogických kategorií a užívá se v konkrétních případech převážně bez dalšího vysvětlení, i když v daných souvislostech vyjadřuje vždy jiný rozsah prvků a významů ve vztahu k vymezené části sledované skutečnosti. Tak lze hovořit např. o obsahu společenského poznání, o obsahu vzdělávání v určitém školském subsystému, o obsahu určitého oboru přípravy, o obsahu určitého vyučovacího předmětu apod. V každém z uvedených případů pojem obsah vyjadřuje vždy jiný rozsah a druh prvků a vztahů sledované skutečnosti.

Jsou-li obsahové struktury konkretizací postulovaných cílových struktur přípravy, pak stejně jako u cílů budou obsahy obecnějšího charakteru a na druhé straně specifitějšího charakteru, které respektují to, co je z hlediska funkce dílčího obsahu významné a jedinečné.

Platí tedy, zkoumáme-li obory přípravy, že každý z nich je charakterizován určitou specifickou obsahovou strukturou vyplývající z jeho postulovaných funkcí. V rámci celé soustavy oborů přípravy představuje jednotlivý obor přípravy obsahovou strukturu, která musí odpovídat obecným i specifickým požadavkům kladeným na výchovu a vzdělání socialistického dělníka určité odbornosti. To znamená, že jednotlivé obory přípravy se svými obsahovými strukturami jednak odlišují, jak to odpovídá současné dělbě práce, jednak shodují, jak to odpovídá obecným technickým a technologickým principům práce a obecným výchovně vzdělávacím cílům. Míra obsahové odlišnosti je různá a vytváří charakteristické vztahy v celé soustavě oborů přípravy.

Cíle i obsahovou strukturu systému přípravy mládeže pro dělnická povolání, a tím i formy její vnější organizace ovlivňují determinační faktory povahy politické, sociálně ekonomické a pedagogické, jak byly charakterizovány v Úvodní studii k návrhu nového systému přípravy mládeže pro dělnická povolání.⁴⁾ Působení těchto faktorů má charakter determinace vnější, eventuálně vnitřní. Vnitřní determinační faktory působí uvnitř oblasti výchovy a vzdělávání a vyplývají ze specifických funkcí této společenské oblasti. Vnitřní determinační faktory, které ovlivňují přípravu mládeže pro dělnická povolání, musíme odhalovat a objasňovat v úplnosti. Vnější determinační faktory, vyplývající z celospolečenských požadavků na výchovu a vzdělávání, pouze odhalujeme a zkoumáme mechanismus jejich působení. Hlubší objasňování jejich podstaty považujeme za úkol základního výzkumu jiných vědních oblastí, zejména ekonomiky.

Předmětem specifického výzkumného zájmu je charakter působení odhalených determinačních faktorů na obsahovou strukturu a formy vnější organizace přípravy mládeže pro dělnická povolání.

Z hlediska dosavadního vývoje, současné reality i očekávané budoucnosti má na systém přípravy dělníků hlavní a zásadní determinační vliv samo dělnické povolání jako sociálně ekonomický jev. V rámci spolupůsobících determinačních faktorů má výraznou integrující povahu. To znamená, že vnější determinační faktory působící na přípravu pro dělnická povolání se promítají převážně přes dělnická povolání.

Dělnické povolání je chápáno v kvalifikačních katalozích pro dělnická povolání jako soubor pracovních činností vyžadujících ucelený rozsah teoretických

⁴⁾ C. d., s. 12–16.

znalostí a pracovních dovedností, popřípadě i schopností určitého charakteru podle povahy pracovních činností a celkově odpovídající současnému i předpokládanému stupni technického rozvoje a racionální dělby práce.⁶⁾

Pro účely našeho výzkumu se jeví nezbytné blíže specifikovat chápání uvedeného pojmu.

Povolání je historicky vzniklý sociální jev. Vzniká, trvá a zaniká jako výsledek interakce mezi objektivními a subjektivními faktory. Jako objektivní faktory lze označit výrobní vztahy, výrobní síly a existující společenskou dělbu práce. Subjektivními faktory pak jsou schopnosti, vědomosti, dovednosti a morální kvality nositele povolání. Dynamika vývoje povolání se projevuje proměnlivostí a diferenciací jejich obsahu. Sociální podstatu povolání určuje sociálně ekonomická struktura společnosti. V tomto smyslu má povolání třídní charakter. Obsah a struktura povolání se vyvíjí nejen v závislosti na třídních vztazích, ale i v závislosti na procesu prohlubování společenské dělby práce. Je to forma specifických, konkrétních pracovních činností vyžadujících zvládnutí určitých znalostí, vědomostí, dovedností a rozvoj určitých schopností.

Výkon těchto činností vyžaduje specifickou profesní přípravu. V tomto smyslu se vše, co má zásadní význam z hlediska obsahu a charakteru povolání, jeví jako stejně významné pro obsah a charakter přípravy. Povolání má v socialismu výraznou socializační funkci. Příprava pro povolání je báží pro sjednocování potřeb jedince a společnosti, jako součást výchovně vzdělávacího systému se významně podílí na vytváření podmínek pro sociální sblížování v socialistické společnosti.

Příprava na povolání se výrazně podílí na všestranném rozvoji osobnosti socialistického dělníka, aby mohl s úspěchem plnit svou historickou politickou a ekonomickou roli. V souladu s diferencovaným obsahem dělnické práce je nezbytné diferencovat i obsah vzdělávání, zejména jeho odbornou složku. To má vliv i na formy vnější organizace přípravy.

Některé faktory, které determinují přípravu mládeže pro dělnická povolání zevnější, považujeme za užitečné blíže charakterizovat.

Velmi významný je soulad mezi ekonomickými potřebami společnosti a oblastí přípravy. Jde o kvalitativní stránku, tj. o přiměřenost charakteru a struktury obsahu přípravy vzhledem k rozvoji materiální složky výrobních sil i o kvalitativní stránku ve vztahu k současnému i očekávanému populačnímu vývoji a očekávaným zdrojům pracovních sil.

Kvantitativním vztahům je třeba věnovat výraznější pozornost z toho důvodu, že za současného a očekávaného vývoje u nás determinují žádoucí kvalifikační profil dělníků, tj. kvalitativní stránku sledovaných jevů. Přírůstek pracovních sil v produktivním věku u nás dále poklesne, v 6. pětiletce o více než třetinu oproti 5. pětiletce a asi na pouhou pětinu v 7. pětiletce. Dosáhnout plánovaného růstu společenské produktivity práce je možno v našich podmínkách kromě modernizace technické základny výroby a služeb především racionálním využíváním pracovní síly. To se musí přirozeně projevit v oblasti dělnické kvalifikace, a tedy i v přípravě pro dělnická povolání. Přiměřenost kvalifikace v uvedeném smyslu se týká žádoucí úrovně i šíře odborného profilu, což se odráží

⁶⁾ Pojem povolání bývá definován různě, rozdílnost tkví především v tom, že někteří autoři kladou těžiště na činnosti, které pracovník musí vykonávat, jiní na předpoklady jedince získané k výkonu těchto činností přípravou. Blíže viz např. Rufert, S.: *Metodické problémy zjišťování vlivu vědeckotechnického rozvoje na pracovní síly*. Praha, VŠE 1975, s. 44 – 49.

v systému oborů přípravy jako celku i v obsahu a formách jednotlivých oborů přípravy.

Závěry XV. sjezdu KSČ ukládají plné využití schopností pracujících. Z toho vyplývají důsledky pro snižování rozsahu nekvalifikované práce, pro racionálnější využívání živé práce a snižování fyzické námahy. Plné využití instalovaných i projektovaných moderních výrobních zařízení zvýší nároky především na obslužné činnosti, seřizování a údržbu těchto zařízení. Tyto činnosti představují složitější práci, s vyššími nároky zejména v oblasti intelektuálního výkonu při snižování výkonu manuálního. Totéž se projeví v oblasti nevýrobní, např. v oblasti skladování, manipulace s materiálem aj. Nepochybně lze očekávat kvantitativní změny v kategorii dělníků spjatých s moderní technikou, tj. růst počtu pracovníků s většími intelektuálními pracovními schopnostmi.

Prognózy vyjádřené v materiálech XV. sjezdu KSČ, vycházející z mezinárodního vývoje vědy a techniky a z reálného hodnocení současného stavu, jsou zaměřeny na maximální zvýšení efektivity reprodukčního procesu. Směřují k zvládnutí vědeckotechnické revoluce, k vytvoření efektivnější struktury národního hospodářství na základě optimálního využití vlastních přírodních a ekonomických zdrojů, k účinnější mezinárodní dělbě práce.

Specifická pozornost je zaměřena na politickou koncepci efektivní struktury národního hospodářství. Pro další rozvoj československého národního hospodářství a zvyšování jeho efektivity je zdůrazněna klíčová úloha hutnictví a strojírenství. Rozvoj těchto odvětví vytváří předpoklady pro růst společenské produktivity práce, ovlivňuje kvalitativně vyšší úroveň výstavby, obnovy a modernizace celé výrobně technické základny.

Pro zaměření výrobní specializace je určující mezinárodní dělba práce a její rozvoj ve společenství RVHP. Hluboké a složité strukturální přeměny, např. omezování neperspektivních výrob, budou mít přirozené důsledky v oblasti materiální, kvalifikační aj.

Prognózy vývoje ekonomické základny společnosti mají svůj nezbytný odraz v oblasti vzdělávání. Vzdělávání jako důležitý faktor společenského růstu, zejména tempa rozvoje národního hospodářství, má rozhodující vliv na vznik vědeckého předstihu ve všech oblastech a rovinách společenské praxe. Svou specifickou funkci plní i v oblasti dělnické práce tím, že připravuje kádry v žádoucí kvalifikační struktuře a úrovni, v časovém souladu s plánovaným vývojem společnosti zejména v ekonomické oblasti. Na plnění této funkce závisí i žádoucí úroveň a struktura výrobků, pracovních prostředků i společenské dělby práce.

Z toho vyplývá, že kvalifikační struktura dělnických pracovních sil spolu s oblastí jejich přípravy jsou důležité strategické faktory hospodářské, sociální a kulturní politiky.

Změny v kvalifikační struktuře dělníků představují dlouhodobý proces, který vyžaduje určitý předstih v oblasti přípravy. Zabezpečit tento předstih v obsahu a organizaci přípravy dělníků je možno jedině za podmínky, že je k dispozici prognóza ekonomická. Proto předmětem našeho výzkumného zájmu při verifikaci realizovaných oborů přípravy budou i vybrané ekonomické prognostické studie. Kritériem výběru bude významnost role ekonomického odvětví či oboru v dané fázi vývoje společnosti.

Z povahy vztahů mezi oblastí dělnické práce a přípravy na tuto práci vyplývá, že realizace jistého předstihu vzdělávání je možná na základě krátkodobější pro-

gnózy cílů tohoto vzdělávání, odvozená z prognózování ekonomického a sociálně politického.

Příprava mládeže pro dělnická povolání musí být v určitém předstihu před koncepcí zaměstnanosti, zejména pokud jde o kvalitativní stránku tohoto problému. V oborech přípravy, tj. v jejich obsahu a formách, se odráží postupující obsahová integrace v oblasti dělnické práce. Z hlediska mezinárodní dělby práce jsou závažné otázky jednotnosti struktury povolání, ale i oborů přípravy v jednotlivých odvětvích národního hospodářství. To je významné pro efektivní využívání všech výrobních faktorů, tj. nejen racionálního využívání pracovní síly, zvyšování produktivity, ale i obnovy a modernizace materiální složky výrobních sil. Tento faktor bude nabývat stále většího významu s prohlubující se unifikací výrobních prostředků a technologií v rámci RVHP.

ZÁVĚR

V průběhu 6. a 7. pětiletky bude postupně realizován projekt dalšího rozvoje československé výchovně vzdělávací soustavy. Mění se funkční poslání i postavení systému přípravy mládeže pro dělnická povolání i jeho vztahy k ostatním článkům školské soustavy. Výsledky postupné obsahové a organizační přestavby přípravy mládeže pro dělnická povolání budou analyzovány a vyvozovány závěry pro další rozvoj v souladu s uvedeným projektem.

Nová soustava oborů přípravy byla zpracována se zřetelem k současným, ale i k budoucím potřebám. Má do jisté míry stochastický charakter, protože není a ani nemohla být v úplnosti předem praxí prověřena. Lze očekávat, že praxe prokáže nezbytnost dílčích změn navržené teoretické koncepce. To se týká zejména specifického odborného obsahu jednotlivých oborů přípravy a pravděpodobně i poměru různých forem přípravy v rámci celé soustavy oborů přípravy.

Naznačili jsme, v čem bude spočívat jádro řešené problematiky, tj. jaké jsou základní funkční a obsahové vztahy mezi přípravou mládeže pro dělnická povolání a ostatní společenskou praxí. Tato příprava jako dílčí funkce společenské nadstavby odvozuje a stále mění svůj obsah i funkční tvary v závislosti na praktických, stále se měnících potřebách ekonomické základny, přesněji na potřebách v oblasti výkonu dělnické práce. Na druhé straně svými výsledky ovlivňuje kvantitativně i kvalitativně proces dělnické pracovní sféry, a tím i celé ekonomické základy společnosti. Je třeba prověřit, zda nově stanovený obsah spolu s nově zaváděnými formami přípravy pro dělnická povolání bude mít ve srovnání se současností významnější dynamizující funkci v celkovém rozvoji pracovní síly. Totéž platí i pro vztah přípravy mládeže pro dělnická povolání k rozvoji celé výchovně vzdělávací soustavy, neboť příprava dělníků je nejtěsněji spjatá s nejvýznamnější oblastí společenské práce.

ЗДЕНЕК ЗАЙЧЕК, ВЛАДИМИР АУЛЕГЛА

РАЗВИТИЕ СИСТЕМ И ФОРМ ПОДГОТОВКИ МОЛОДЕЖИ К РАБОЧИМ ПРОФЕССИЯМ

Задание нацелено на исследование отраслевой структуры подготовки как элемента системы воспитания и образования молодежи для рабочих профессий.

Комплексное исследование политических и социально-экономических факторов, влияющих на подготовку молодежи к рабочим профессиям, позволит разработать характе-

ристики их детерминирующего воздействия и выяснить их взаимоотношения. Это позволит установить зависимости между потребностями всего общества и функциями подготовки молодежи к рабочим профессиям, в частности, касательно совершенно новых функций, являющихся с общественной точки зрения наиболее важными.

Следует ожидать, что практика докажет необходимость проведения некоторых изменений теоретической концепции форм подготовки. Новые внедряемые формы считаются обоснованными, причем не предусматривается возникновение форм, существенно отличающихся от них на данный период времени — т. е. на восьмидесятые годы. На этот период времени ожидаются такие изменения в экономической области, с которыми новая концепция считается и в основном их учитывает. (Напр. внедрение вычислительной техники, высший уровень автоматической регулировки и управления производственными линиями и др.).

Можно ожидать некоторые изменения в содержании некоторых отраслей подготовки вследствие углубления анализа профессий и дидактической обработки и распределения содержания подготовки. Это несомненно вызовет изменения во взаимном соотношении форм надстройки и форм монотипов во всей системе отраслей подготовки, затем изменения в структуре формы надстройки (изменения содержания, профессиональной ориентации и пр.) и изменения в структуре отраслей подготовки (отрасли, которые по разным причинам не будут реализованы, изменения, вызванные изменениями в системе рабочих профессий и, как следствие этого, воздействие на отрасли подготовки со стороны системы и пр.).

Вследствие развития в области труда рабочих и вследствие реализации общественной программы в области образования следует ожидать развертывание таких форм подготовки, которые завершатся полным средним образованием.

ZDENĚK ZAJÍČEK, VLADIMÍR AULEHLA

DEVELOPMENT OF THE SYSTEM AND FORMS OF INDUSTRIAL TRAINING OF THE YOUTH

The task is directed towards a research into the structure of trades in industrial training as an element in the system of education and training of the youth for manual occupations.

A comprehensive investigation of political and socio-economic factors affecting the industrial training of the youth will make it possible to work out the characteristics of their determinative influences and will clarify their mutual relationships. It will enable us to solve the instances of inter-dependence of the needs of society as a whole and the functions of industrial training of the youth, particularly as regards completely new functions, which are, from social viewpoints, the most important.

It is to be expected that practice will show the necessity of partial changes in the theoretical conception of the forms of training. Newly introduced forms are considered justified and no new, substantially different forms are ex-

pected to arise in the given space of time, i. e. in the 1980's. The changes which are expected to take place in the economic sphere have already been taken into account in the new conception (e. g. the introduction of NC technology, a higher level of automatic regulation and control of production lines and the like).

Certain changes are to be expected in the content of the training courses for particular trades as a result of deeper professional analyses and didactic evaluation and arrangement of the content of training courses. This will undoubtedly evoke changes in the relation of further training and monotypic forms in the whole system of training courses, changes in the structure of further training forms (changes in content, vocational orientation and the like) as well as changes in the structure of trades (trades which for various reasons will not be realised, changes evoked by changes in the

system of worker's occupations and changes due to the influence of the system of trade training courses and the like).

As a result of the development in the field of skilled labour and in consequence of the

realisation of the national programme in the field of education we can expect further expansions of those forms of training which provide complete secondary education.

... Nesmírně si vážíme hrdinských zápasů a obětavé tvůrčí práce sovětských komunistů a lidu vaší země, který dokázal za neuvěřitelně těžkých podmínek, proti zlobě a odporu reakčních sil celého světa uhájit svatou věc revoluce a vybudovat všestranně vyspělý socialistický stát. Dějiny tak postavily Sovětský svaz do čela boje za společenský pokrok a mír, za štěstí lidstva. I dnes, v tuto slavnostní chvíli, můžeme potvrdit, že lid Sovětského svazu pod vedením komunistické strany toto velké poslání čestně a důsledně splní. Mohutný ekonomický, vědecký a technický potenciál Sovětského svazu, síla socialistického společenského zřízení zabezpečují neustálý, dynamický rozvoj celé společnosti, blaho a štěstí jejího pracujícího lidu.

Nedílnou součástí revoluční přestavby vaší země je i nový způsob života, v němž vyrůstá člověk socialistických kvalit, prodchnutý duchem kolektivismu a humanismu, jemuž jsou vlastní hluboké city internacionalismu a socialistického vlastenectví. Sovětský svaz dnes představuje společnost skutečně svobodných, rovnoprávných lidí a národů a poskytuje tak přitažlivý obraz budoucnosti všeho lidstva.

Z vystoupení Gustáva Husáka
na slavnostním zasedání v Kremle 2. 11. 1977